

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 9.

V Ljubljani, 1. septembra 1892.

Leto XXII.

Poslednja prošnja.

„**O**stavljam, mati, rojstno hišo mirno,
Kjer v sreči sem prežil mladostne dni,
A predno stopil bodem v zemljo širno,
Poslednjo prošnjo mi izpolni ti:“

„V molitev skleni dobre rōke svoje,
Priklīči nād-me božji blagoslōv,
Da spremljal bo na poti sree moje,
Da srečno spet pripelje me domōv.“

In mati iz očesa je otrla
Solzō, ki vānj privabilo slovō,
V nebesa svoje je okō uprla,
Nad sinom govorila je takō:

„Bog bođi spremljevalec ti na poti,
V življenji mu ostani zvest vsikdār.
Sreč zaklepaj svoje vsakej zmoti,
V krepilo bođi žitja ti vihār.“

„Ne upaj v svet in v njega ne sladkosti,
Nevaren sreū je varljivi svet,
Kar mati sem učila te v mladosti
Ostani sveto ti do pōznh let!“

Odšel je . . . Vrnil se po dolgem časi
Iz tuje zēmlje v dragi rojstni kraj;
Ko bližal se je znanej gōrskej vāsi,
Spreletel lice smeh mu je tedāj.

Kakō li nē? — Po ukih zlatih živel,
Katere dala mati mu na pot,
In Bōgu zvest v ljubezni je osivel —
Ohranil sree čisto vsakih zmot.

Mladina, slušaj, kar ti pravi mati,
Nje uki vredni več so od zlatā!
Jedino srečna moreš kdaj postati
Samō v čistosti svojega srea.

Modēt.

Potop „bele ladije.“

(Iz angleškega poslov. Milutin Silvan.)

Bilo je 1120. leta, da je popotoval angleški kralj Henrik I. v Normandijo s svojim sinom kraljevičem Viljemom in sijajnim spremstvom v ta namen, da bi kraljeviča pripoznali normandski plemenitniki za njegovega prestolonaslednika in bi sklenil poroko ž njim in z hčerjo anjouvinskega grofa.

Oboje se je vršilo veličastno, sijajno in veselo. V 25. dan meseca listopada namenilo se je spremstvo ukrcati v barflerskeje luki in odriniti domóv. Istega dne pristopi h kralju morski kapitan in mu reče:

„Moj kralj! tvojemu očetu je moj oče služil vse svoje žive dni na morji. Vodil je ladijo v cvetočej mladosti, na kateri se je vozil tvoj oče proti Angležem, da bi je podjarmil. Prosim te, podeli tudi meni to uslugo. Tukaj v luki imam trdno ladijo na ime „bela ladija“ s petdesetimi krepkimi pomorščaki. Prosim te, kralj, izkaži čast svojemu služabniku, da te prepelje v „belej ladiji“ na Angleško.“

„Žal mi je, prijatelj,“ odgovori mu kralj, „ladijo sem si vže izbral in ne morem se peljati s tebój. Da pa ustrežem tvojeje želji, pelje naj se kraljevič in vsa njegova družba s tebój v „belej ladiji“ in s tvojimi srčnimi pomorščaki.“ —

Uro ali dve kasneje zapové kralj svojeje ladiji odveslati. Spremljajo ga tudi druge ladije in veslajo vso noč v prijaznej in dobrodejnej sapi. Rano zjutraj dojadrajo na angleško obrežje. Ni se še do dobra zdanilo, ko zaslišijo na kraljevo ladijo brezupen divji vrišč sem od morja. Prestrašeni povprašujejo drug drugega, kaj bi to bilo. —

Takrat je bil kraljevič mladenič v dóbi osemnajstih let in Angležev ni mogel trpeti. Izrazil se je: Kadar pridem do krone, vprezati je hočem v plug kakor vôle. Kraljevič je šel na króv „bele ladije“ sè sto in štiridesetimi mladimi plemenitaži, mej katerimi je bilo osemnajst devic knežjega rodú. V živahnej družbi s služabniki in pomorščaki je bilo na krovu tri sto ljudij.

„Kapitan!“ oglesi se kraljevič, „daj tri sode vina svojim vrlim pomorščakom. Kralj je vže davno odrinil iz luke. Koliko časa se smemo kratkočasiti, da vender dospemo z ónimi na Angleško?“

„Kraljevič,“ odvrne mu kapitan, „predno bode jutro, dohité moji ljudje z belo ladijo najurnejšo ladijo v spremstvu tvojega očeta kralja, ako odplujemo o pólnoči!“ — Nato se začne zabava. Pomorščaki so izpraznili tri sode vina in kraljevič in sijajna njegova družba je plesala v mesečnem svitu na krovu.

Ko je končno „bela ladija“ zapustila barflersko luko, ni ga bilo treznega pomorščaka na krovu. Jadra so bila razpeta in vesla v živahnem gibanji. Kapitan je krmaril. Veseli mladi plemenitaži in krasne device boječi se prehlajenja, ogrnili so se z dragocenimi plašči in se izprehajali, smijali in peli. Kraljevič je navduševal pomorščake, naj bi hitreje veslali v čast „bele ladije.“ —

Tresk! Strašen krik se izvije iz treh sto grl. To je bil obupen glas, ki so ga čuli z morja na kraljevo ladijo. Bela ladija je treščila ob skalo — zajela vodo — in se potapljala. Kapitan je v naglici spravil v čolnič kraljeviča in majhno število plemenitažev. „Odrinimo!“ veva kapitan, „in veslajmo do zemlje. Daleč nismo od suhega in morje je mirno! Ostalim ni nobene pomoči več!“

A komaj odveslajo od potaplajoče se ladije, začuje kraljevič glas svoje sestre Marije, ki je vpila na pomagaj. „Vrnimo se,“ reče kraljevič, „da-si je nevarnost velika! Njene izgube bi mi ne bilo mogoče preboleti!“ In obrnili so čolnič. Ko je kraljevič stegnil roki, da bi prijel sestro, skočilo je več nesrečnikov v majhen čolnič, ki se je preobrnil. V istem hipu se je potopila tudi „bela ladija.“

Samó dva človeka sta plavala. Oklenila sta se za kos lesá, ki se je odkrhnil od jadernika. Drug drugega vprašata po imenu, stanú in rojstnem kraju. Mlajši reče: „Jaz sem plemenitaž, imé mi je Bogomir, sin sem Gilberta L' Ajglajskega. In ti?“ vpraša svojega druga. „Jaz sem Berold, ubožen mesar iz Róena,“ bil je odgovor. „Gospod se naju usmili!“ vzdihmeta in skušata drug drugega osrčevati, ko ju vihar drvi v nesrečnej jesenskej noči po mrzlem morji. Ne dolgo potem priplava za njima drug mož. Takój izpoznata kapitana po njegovih mokrih dolgih laséh. „Kje je kraljevič?“ vpraša kapitan hlastno. „Mrtev! mrtev!“ odgovorita mu boléstno. „Razven nas treh rešil se ni nihče iz morskih valov!“ Kapitan obupno vzklikne: „Gorjé! gorjé mi!“ in izgine v hladnih morskih valovih.

Ostala se držita še nekaj ur na zlomljenem drogu. Naposled reče mladi plemenitaž s slabotnim glasom: „Mrza se ves tresem, pojemam in dalje se ne morem držati. Z Bogom, dobri prijatelj! Bog te varuj!“ S temi besedami omahne in izgine v morskem žrelu. Ž njim je poginila vsa sijajna družba, le ubogi róenski mesar si je otel življenje.

Zjutraj na vse zgodaj so opazili ribiči plavajočega mesarja in ga potegnili v čolnič — jedinega poročevalca žalostne novice.

Tri dni se ni drznil nihče naznaniti kralju te velike nesreče. Končno so poslali h kralju ubožnega dečka, kateri jokajoč pové kralju, da se je potopila „bela ladija“ z vsemi, ki so bili na króvu. V nezavesti se zgrudi kralj na tla in od prevelike žalosti se nikoli ni več zasmel.

Dijak - junak.

(V spomin dijaka Murglja, umrlega meseca julija t. l.)

opóludne je bilo. Solnce je še vedno pripekalo kakor živ ogenj z nebesnega oboka in zrak je bil razgret, da je človeka kar dušilo.

V novomeškem gimnaziji je pouk prenehal. Dijaci hité s knjigami in zvezki pod pázduho domóv, a nekaj jih mahne vèn iz mesta kopat se v Krko. Na obrasenem kraju, katerega si je mladina izbrala v priprosto kopaljšče, slečejo

se urno ter veselo poskačejo v hladne valove. Nekateri se potapljaajo v vodo čez glavo, drugi plavajo sèm ter tjà, zdaj na trebuhu zdaj na hrbtu ležeč. Pogumni Murgelj, vitek mladenič, potopi se celó pod vodo, da se prikaže kot izvežban in pogumen plavač za malo časa daleč od svojih továrišev zopet vrhu vóde. Potem drug drugega kropé — porazdelivši se v dve stranki — toliko časa, da mora jedna stranka hočes-nočes odnehati ter kričeč in smijoč se pobegniti iz vóde.

Tù zagleda továriš Milan pod vejami košatega grma star čoln. Hitro ga porinejo z drogovi globočeje v vodo; ali žal, čoln je vže trhel in na nekaterih mestih celó votel. Ker voda polagoma prodira vanj, zamaše za silo večje luknje ter skačejo iz čolna v globok tolmun. Precej časa se tako zabávajo. Kar izgubi čoln, ker jih je stopilo preveč na jedno stran, svoje ravnotežje — dijaki prestrašeni zavpijejo, čolna se preobrúne in vsi — bilo jih je pet — izginejo v vodi. Murgelj je prvi na bregu. Glasno se smeje ter bije ob koléni, videč, s koliko težavo, a vender prav po junaško se poganjajo njegovi továriši proti bregu.

„Le naglo!“ — vpije jim nasproti. „Ti, Jože, nikar ne bij z nogama in rokama okolo sebe kakor naš Sultan; glej, Janku leti vsa voda kar v obraz! — Hej, Zagorec, sram te bodi, zadnji bodeš! — In kaj delaš ti Milan! Je-li se norčuješ — kaj? — ali — — za Boga svetega! — prijatelj naš se potáplja v resnici! — —

Ravnokar so dospeli vsi drugi do suhega, ko je izgínil továriš, kakor bi mu izmanjkalo tál, v hladnih valovih Krke. Zeló prestrašeni problemé vsi ter začnó klicati prijatelja po imenu. Ali Milana le ni izpod globoke vóde, samó krčevito iztegnjena roka se prikaže nekolikokrat iz urnih valov. Dijaki to videč, uberó — vsi iz uma — pot naravnost proti mestu ter kličejo ljudi na pomoč, le Murgelj ne izgubi poguma, prekriža se ter skoči v vodo. Takój se potopi v tolmunu, zgrabi ondú krepko vže onemoglega prijatelja ter plava z njim z velikim naporom proti bregu. Vže sta bila blizu suhega, ali hkrati izmanjkajo rešitelju njegove moči, — zavrti se mu v glavi — roki in nogi mu omahneti — in Milan in on sam se skrijeta v valovih.

V tem pritekó od dijakov poklicani ljudje na pomoč. Hitro planejo v Krko ter še rešijo Milana, a zamán iščejo pogumnega Murgelja, kajti valovi so ga zanesli dalje proti sredi. Ko ga naposled vender dobé in prinesó na breg, bil je vrli mladenič vže — mrtev. Bled in mrzel je ležal na travi z lahnim nasméhom na stisnjenih ustnah, kakor bi hotel reči: „Ne plakajte po meni, storil sem svojo človeško dolžnost, plačilo me vže čaka v raji!“ — Trumoma so prihiteli od vseh stranij dijaki, továriši in prijatelji vrlega mladeniča. Prihiteli so možjé, žené, otroci — prihitela je polovica mesta na kraj nesreče in vsi so glasno objokovali smrt vrlega dijaka.

Nesli so ga na dom. Oj kako sta jokala oče in mati! Srce jima je hotelo razpočiti, kajti njiju sinu je bil vedno poslušen, pridén in plemenit mladenič, bil je nadarjen učeneec in zvest prijatelj svojim sovrstnikom.

Mej zelenje, lepe vence in dehteče šopke so ga položili na visok óder. Kar v tolpah so ga hodili ljudje kropit, saj so vsi hoteli videti še zadnjikrat mladeniča, ki je iz prijateljske ljubezni žrtoval svoje mlado življenje.

In ko so ga tretji dan zabili v belo krsto in se je razvrstil mrtvaški sprevod, tedaj se je še le videlo, kako spoštuje ljudstvo smrt dijaka-junaka. Nepregledna vrsta dijakov s črno zavito zastavo na čelu, veliko število profesorjev, uradništvo, duhovništvo, mnogo črno oblečenih gospá — vse — vse Novomesto je izpremilo utopljenca k tihej jami na pokopališče. Ganljivo so mu zapeli ondu njegovi prijatelji žalostinko „nad zvezdami,“ da so porosile marsikomu solzé sožaljenja lice — potem so spustili krsto v jamo, da v njej sladko počiva pogumni mladenič.

Murgelj ni zapustil továriša v nesreči, pozabil je na svojo lastno nevarnost, rešil prijatelja gotove smrti, ter takó našel sam prezgodnji grob. Bil je Murgelj dijak-junak; slava njegovemu spominu!

Fr. G. Podkrimski.

Ljubljana

Vse je bilo in prešlo; vse bode in bode prešlo.

(Národna.)

Bil je v starodavnem času zlatar v Albaniji na nekem pólotoku. Imel je sina, ki je bil večš očetovemu rokodelstvu. Nekega dne sklene oče narediti s sinom krasno in lepo krono od suhega zlata, katero misli podariti svojemu kralju. Kralju se krona zeló dopade ter reče staremu zlatarju, ki mu jo je prinesel: „Hvala ti za prelepo darilo; vidim, da si pravi mojster v svojem rokodelstvu. A zdaj ti ukazujem, da mi v treh mesecih narediš tak prstan, ki me razveseli v vsakej žalosti in britkosti, ter utolaži v prevelikem veselji!“ Ko kralj to izreče, zazvenči ob vratih sablja jednega čuvaja. To je bilo znamenje: ako se kraljevi ukaz ne izvrši, izgubi zlatar svojo glavo.

Žalosten se vrne zlatar od kralja domóv. Tri dni ni mogel siromak od žalosti niti besedice izpregovoriti. To se njegovemu sinu čudno zdi ter vpraša očeta: „Oče! kaj vam je, da ste tako žalostni in pobiti?“ Oče izpové sinu vse: da se je krona kralju zeló dopala; ali na žalost, za tri mesece želi kralj imeti tak in tak prstan; ako mu ga ne naredi, izgubiti mora glavo. Sin to čuvši, nasmeje se in reče: „A čemu, oče, v treh mesecih, tak prstan je izgotovljen v treh dnevih!“

Zdaj se sin poprime dela, da izgotovi prstan, kakeršnega si želi kralj. In res, v treh dneh prinese očetu prstan, zavit v lepej skrinjici, rekoč: „Oče, ovo vam prstána. Nesite ga kralju, a nikarte ga odvijati, odvijte naj ga kralj sam!“ — Oče otide v kraljevo palačo ter oddá kralju skrinjico, v kateraj je bil zavit prstan. Kralj se zeló začudi, da mu je zlatar tako hitro prinesel prstan; odpré skrinjico in začne odmotavati prstan. Prstan je bil zeló priprosto narejen iz zlata, a na njem so bile vrezane sledeče besede: „Vse je bilo in prešlo; vse bode in bode prešlo.“ Kralj prečíta te besede, zamisli se in začne premišljevatí tako-le: „Dá, bil je kralj pred menój, a zdaj ga ni več; zdaj sem jaz kralj, a tudi mene bode nestalo. Bil sem večkrat vesel, pa razžalostilo se mi je srce; bil sem žalosten, pa se je srce zopet razveselilo. Vse je tedaj bilo in prešlo; vse bode in bode zopet

prešlo!“ — Kralj pogleda zlatarja in ga vpraša: „Kdo je napravil ta prstan?“ — Zlatar odgovori: „Moj sin.“ — Kralj pokliče svoje sluge in jim ukaže, da vzemó njegovo svečano obleko in konja, katerega on sam jezdi, kadar gre na kako posebno svečanost, ter naj gredó na dom starega zlatarja, da mu oblečejo sina v to kraljevo obleko. Ko ga oblečejo, posadé naj ga na njegovega konja, spremijo v kraljevo palačo ter pred njim in za njim vpijó: „Ta je najmodrejši v našem kraljestvu, ta je naš bodoči kralj!“

Sluge storé, kakor jim je bilo ukazano. Kralj pa je čakal s starim zlatarjem pred svojo palačo njegovega sina. Ko mu ga privedó, poljubil ga je javno in vzprejel v svoje naročje. Mladi zlatar je ostal v kraljevej palači kot prvi kraljevi svetovalc, a njegov stari oče, bogato obdarovan od kralja, povrnil se je domóv, kder je od samega veselja skoraj umrl. Sin je bil naslednik kralju in je dolgo dolgo vladal srečno in zadovoljno.

(„Bršljan.“)

Nesrečen lov.

Škrbinčevega Peterčka si niste mogli misliti brez Janžkovega Janezka — kjer je bil jeden, tam je bil drugi, in da sta bila brateca, ne mogla bi se bolje ljubiti, kakor sta se ljubila ona dva. Nù, saj sta pa tudi bila ptička, kakeršnih je bilo malo v vási! Bilo ju je dovolj pri Janžkovih in pri Škrbinčevih, povsod je bilo dosti veselega krika in skakanja. Če jima je bila soba premajhena, šla sta na dvorišče, in če tudi tam ni bilo dovolj prostora, evo ju! v prostornem Škrbinčevem vrtu, kako se poganjata, kakor da bi šlo za stavo. O jej, kaj bi dal, da so bile meni njiju noge in njiju veselost!

Vsako travico na vrtu sta dobro poznala, zatorej ni čudno, da sta zapazila nekega dne na košatej jablani ptičje gnezdo.

— Liščeki so! — dejal je Janezek.

— Kaj, ko bi bili ščinkovci? — menil je Peterček.

— Ej to ne boče, liščeki so, dobro vem — trdil je Janezek, ki je bil v poznavanji ptičjih gnezd pravi veščak.

In res je bilo takó; saj sta kmalu potem videla liščeka v pisanej, prazničnej obleki, kako je nosil hrano svojej družici, ki je v gnezdecí sedela in valila. O jejmina, to je bila novost, to!

— Saj nobenemu ne poveš? —

— Kaj še? Ti bodejo naši! — govoril je Janezek. In kdo bi tudi komu zapupal tako skrivnost!

O jej, to je bilo čakanja in opazovanja nekoliko dnij, dokler ju ni nekega dne iznenadilo veselo čivkanje mladih liščekov.

— So vže gódni, so vže gódni! — dejala sta naša ptičarja in hajdi po kletko, katero sta vže poprej bila pripravila pod streho. Vender stvar ni bila tako lehka, kakor si morda vi mislite, otroci ljubi. Liščeki so bili visoko gori na tenkej vejici in mogel

bi jih doseči in spraviti v kletko le tedaj, če bi stal na kakej večjeji, nižjeji veji. To sta vedela tudi naša ptičarja. Na jablani sta bila hitro; Janezek je stopil na óno vejo, da bi dosegel gnezdice. Pa glej ga kleka! gnezdice je še vedno previsoko. Kaj sta hotela — stopil je še Peterček na vejo in se prijel z jedno roko jablane, drugo pa je podal Janezku. Nu, tako bi pa vŕe šlo in res bi bila naša poniglavčka kmalu srečna gospodarja mladih liščekov, da ni napravila veja pod njima: resk! in kletka in veja, in Janezek in Peterček dobili so se kmalu potem doli pod jablano. Dobra njiju angeljčka váruha sta imela izvestno dosti opraviti, ker drugače bi se bilo lahko tudi kaj hujega zgodilo, nego samó to, da sta se kmalu potem vzdignila iz nekoliko trde posteljice in s solznimi očmi pogledala tja gori na nesrečno jablano.

A nekaj sta vender dobila v spomin. Ropot je privabil Peterčkovega očeta, ki je takój uganil, kaj sta nameravala. Odlomljena veja in razbita kletka sta bili najbolj priči. Šiba se je tudi dobila blizu in skrbni oče je pošteno izprašil najprej Peterčkove, potlej pa še Janezkove hlačice. To jima je bil najboljši nauk in nikoli več nista stikala po tičjih gnezdih. Oproščeni liščeki, ko so odrasli, žgoleli so jima veselo pesenco o slóbdí, ki je ljuba ljudem in živalim. Otroci, zapomnite si to!

P. V—j.

Daj srcu svojemu pokoj!

Umrlo dete je cvetoče,
Zagreblí so je pod zemljó,
Spominéite, lepo belih lilij
Vsadili so na grob ljubó.

A dan za dnevom sestra mala
Cvetličice zvestó kropí,
Kropí s prísrènimi solzami,
Ker mlado jej sreé solzí.

In dete vidi britko tugo,
Pred večnega hiti Bogá,
Do zemlje prosi si odpusta,
Da sestri vteši tok solzá.

In Večni vsliši prošnjo nežno,
Podá mu angeljsko perút,
Da sestro čuva kakor angelj,
Ko skuša jo sovražnik krut.

I ti si morda brateca zgubil,
Daj srcu svojemu pokój,
Tvoj dragee morda s taboj biva,
Mordá celó je angelj tvoj!

J. R.

Zjutraj.

Solnce góre vže poljublja,
Tih mrak se v dan izgublja,
In v dolini zvon pozvánja:
Novi dan naznánja.

Róvnico na svoje rame
Pridni kmetovalec vzame,
Delo kliče ga na polje;
Nanj spè — dobre volje.

Tiho ide poleg deda
Minka, vrl otròk, in gleda
Njega, ki pobóžno moli,
Ko pozvánja v doli. —

Solza dedu se utrne,
Ko pogléd svoj v njo obrne . . .
„Váruj vnuko, Dobrotljivi!“
Dedek móli sivi . . .

Vitalis.

Pridnega učenca molitev.

Džee, ti dobrótnik moj,
Tebi duša hvalo poj!
Zopet leto je minólo,
Ž njim končal sem šolo . . .

Težka pač je bila pot,
Polna vsa težáv in zmot;
Toda, kogar duh tvoj vodi,
Srečen, stalen je povsodi.

Ti srcé si mi krepil,
Da vesel sem se učil;
Ti si vároval me zmóte,
Mnoge daroval dobróte. —

Káko Ti neskončni dar
Vrnem naj ubóga stvar? — — —
Srce izročím Ti svoje,
To naj bo plačilo Tvoje! . . .

Vitalis.

Sirote lástovice.

Bilo je v prijetnej spomladi. Solnce^e je razlilo svoje gorke žarke po razkopanelej zemlji in do malega povilo travnike in gozde v prijetno zelenilo. Zdaj ni bilo več tako tiho, žalostno in pusto kakor po zimi, ker so se iz daljnih krajev povrnile tudi vesele ptičice. Kamor koli si prišel, povsod si videl, kako pristrčno in ljubeznivo se pozdravljajo ti naši krilati gostjé. Nekateri so si

poiskali zeleno polje, drugi gozde in zopet drugi naše vrtove. Tu so si poiskali ugoden prostorček, kjer bodo preživeli veselo poletje oni in njihov mladi naraščaj.

Pod streho neke kmečke hiše zgradile so si lástovice umetno gnezdiče, a na bližnji staji, ki je bila na nasprotni strani hiše, nastanile so se bile vže poprej druge lástovice.

Jarnežek je bil teh ljubeznivih živalic z dolgimi perotnicami zelo vesel. Slišal je namreč v šoli, da lastovice ne storé človeku niti najmanjše kvare, da pokončajo neizrecno mnogo nadležnega in kvarljivega mrčesa, vsakeršnih muh in

mušic, komarjev in žuželk, metuljev in pajkov ter so ljudem v veliko korist. Zatorej ni privoljeno teh ptic loviti ali ubijati. Čudil se je njihovej pridnosti in naglosti v letanji.

Nekega jutra odprè Jarnejček okno ter sliši, kako nekaj čivka tam na staji pod streho v gnezdu. „To so izvestno mlade lástovice,“ reče Jarnejček.

In tako je tudi bilo. Videl je, kako dve stari odletavate in doletavate. Mlade v gnezdu odpirajo svoje kljunčke, a stari dve jim donašate muh, gosenic, črvičkov ter jim je mašita v kljunčke. Ali komaj da požró prineseni jim zalogaj, vže zopet začnó vpiti in čivkati tí mali nenasitneži. A stara dva hajdi zopet na delo, da preskrbita nove hrane.

Nekega dne so ostale lástovice, ki so bile v gnezdu na staji popolnoma same; žalostno so čivkale, ali k njim ni bilo starih.

Jarnejček teče k očetu in mu reče: „Glejte, oče, one mlade lástovice na staji so ves dan same; kje neki ste ostali stari?“

„Izvestno ju je snedla ona ptuja mačka, ki se tù okoli klati. Uboge sirote!“ reče oče.

„Zdaj bodo mogle gládú poginiti. Leteti ne morejo same, in od kod naj dobé hrane?“ reče zopet Jarnejček in solzé se mu uderó po licih, ker so se mu smilile uboge ptičice.

„Jaz sem si nekaj izmislil,“ reče oče, „ni treba, da bi poginile od gládí. Midva jim hočeva pomagati.“

„Kako neki?“ vpraša Jarnejček.

Dobri oče ga prime za roko ter pelje s sebój k sosedu vrtnarju. Od njega si izposodi lestvice, odnese jih do staje in prisloni kraj gnezda. Potem si privzdigne predpasnik, popné se do gnezda, vzame lačne ptičice in jih previdno položi v predpasnik. To storivši, vzame zopet lestvice ter jih prisloni k hiši od lastovičino gnezdu. Tu videč, da starih ni v gnezdu, položi one tri lastovice, ki jih je vzel iz gnezda na staji, k onim trem, ki so bile v gnezdu pod hišno streho. To storivši, odnese lestve zopet nazaj k sosedu.

Zdaj se povrneti tudi stari lástovici ter začudeni gledati toliko število mladíčov. Ali imeli sta dobro srce in sta s potrpežljivostjo redili vseh šest. Zná se, da sta imeli zdaj še jedenkrat toliko dela; ali vse to ju ni motilo.

Dobri Jarnejček se zahvali očetu ter ves vesel vzklikne: „Zdaj pa imajo sirote lástovice zopet očeta in mamo!“

Posl. Iv. T.

Pes, maček in miši.

Od človeka pes dobí
Nekdaj spisano pravíco,
Da po kos mesá v mesnícó
Vsak dan sme, dokler živí.

Pes je bil zeló vesel;
Vender to ga je skrbelo,
Kam bi drago pismo del,
Da bi skrito mir imelo.

Stari znanec „muc“ koraka
Po dvorišču mu naproti;
Pes prijazno ga počaka,
Z milo prošnjo se ga loti:
„Muc, vesel sem svoje sreče;
Ali pismo, glej, me peče,
Ki ga spraviti ne vém.
Ti si dobro znan ljudém,
Shrambe, kote vse poznaš.

Pismo, prosim te, mi spravi,
Da ne bo mi vedno v glavi;
Če bo treba, spet ga daš!
Maček je takój obljubil,
Da ne bo pisanja zgubil;
V hišo je potem odšel,
Pes je zopet mir imel.

Človek se je kmalu skujal
Ni več psu mesá ponujal;
Vrata je pred njim zapíral,
Ga opravljal in obíral.
Psu postalo je hudó;
Ide k mucu, dé takó:
„Lačen pridem k tebi, glej;
Sreča o prihodu 'zgíne,
Dobra misel kmalu míne.
Kaj storiti je, povéj!
Daj mi spravljeno pravico,
Da poneseš jo v mesnico.“
Maček pravi: „Res, takó?
Malo čakaj, grem po njó!“
Hitro po lestváh otíde,
Spodaj čaka pes, da príde.
Muc prikaže se, trepeče,
Psa seboj na izbo vleče,
Žalostno mu govori:
V tó-le skrinjo sem jo vtaknil;
Ali kdo jo je izmaknil,
Sam ne vem; pozvedaj ti!“ —
Kar škrbljanje se zasliši;
V témo smuknejo tri miši.
Pes kriči: „Tatjè, za njimi!
Skoči, maček, lóvi, prími!“
Ali, ni jih bilo več.
Pes, od jeze ves besneč
Ljuto kar zažene krk:
„Sem s pravico, ti lažnik!“
Ta beseda muca vjeda,
Enkrat skrinjo še pregleda
Mirno govori potem:
„Pismo so ti miši snedle,
Ki za vrednost niso vedle;
Toži jih zató ljudém!“
Skrinjo hitro pes pokrije,
Se obrne in zavpíje:
Tè be bom sodniku tožil,
Da boš éudne pesni krožil,
Ko zagledaš tretji zor.“
Obmoléí in gré na dvor.

Tretji dan prisveti krásno.
K mucu pride lačni pes;
V radosti zavpíje glásno:
„Maček, zdaj boš delal kes.
V mesto te sodnija kliče;
Glédi, kje dobiš si príče
In napravi se z menój!“
V strahu šel je muc takój.
Mérila molčé sta cesto
In prišlá napósled v mesto.
Tú se pravda je začéla,
Dolga pravda. Mnoga leta
Je v prepirih se vrtela.
Vender sodba ne obeta
Kar je upal dolgo vsak.

Ko se blíža hladni mrak
Vže sedé sodniki zbrani
Tiho po dvorani.
Vstane stavec z brado sívo,
Sodbo govóri ginljivo,
Glasno, da vse ljudstvo slíši,
Kaj dobé pes, muc in miši:
„Ker ni spravil pes pravice,
Mačka pital je z lažmi,
Naj ne misli na mesnice;
Tam kosila ne dobí.“
Pes boléstno zajechí —
Sodba dalje govóri:
„Ker je maček psu obljubil,
Da ne bo pisanja 'zgubil,
In je vender storil tó:
Vzame se mu čast, poštenje,
Skríto naj živí življenje;
Pes preganja ga lehtó.“
Muc obupno zajechí —
Sodba dalje govóri:
„Pismo so pojedle miši;
Naj bojé ljudij se v hiši,
Naj lovi jih vsaka stvar.
Mačku damo njih življenje,
Ker je 'zgubil čast, poštenje,
Za vse dni od danes v dar.“
Miši smrtno zajeché,
Iz dvorane se podé.

Jeza vstane zdaj velika;
Cvili pes in maček síka.
Gledata se prehudó —
In še danes je takó.

Prepíračev.

Materin ugled.

troci mili! Marsikateri izmej vas bode bral ta spis s solznimi očmi ter ihteč pristavil: „Oj da bi jo še imel, preljubo mater! Oj kako bi jo ljubil!“

— A drugi bode morda sramežljivo pobesil oči ter si očital: „Jaz jo imam še, ali žalim jo prevečkrat!“ — Nu, upam, otroci ljubi, da ga ni mej vami takega malopridneža. Ako bi se pa vender kak nahajal, naj mu ta dva zgodovinska vzgleda prevstvarita njegovo neusmiljeno in zakrhnelo sreč! . . .

I.

Gnej Marcij, imenovan Korijolan, izgubil je vže v zgodnej mladosti očeta. Zanj je odslej skrbela mati Veturija. — Ko so ga bili Plebejci iz Rima prognali, bežal je v deželo Volskov. Da bi se maščeval nad rojstvenim mestom, pridruži se poveljniku Aciju Tulu ter pelje ogromno vojsko pred Rim. Blizu mesta se utaboré. Niti najboljši mirovni pogoji, niti najponižnejše prošnje mestnega prebivalstva ne morejo upogniti razjarjenega Korijolana. — Zdajci sklene njegova mati z nekaterimi drugimi ženami podati se v sovražnega sina tabor. Korijolan jej hiti naproti; Veturija pa ga jokaje prosi, naj odneha od grozne nakane ter pristavi: „Ako ti je sprava z domovino nemogoča, mar bodeš meni odrekel to dobroto? Ali se nisem vedno zate bala, ko si se bojeval? Ali ti nisem skrbeč in od strahú se tresoč obvezovala ran, ki si jih prinašal iz krvavih bojev? — Koliko nesrečnejšo se še-lé zdaj čutim! Saj mi ni niti znano, koga sem obiskala, sovražnika ali sina? . . . Ti moreš opustošiti deželo, ki te je redila? Ti pretiš zidovju, ki varuje tvojo mater, tvojo soprugo in tvoje otroke, z oblego ali še celó s poginom? Hočeš li, da vsled tebe poginemo gladí, ali da nas obdá temni dan sužnjesti? . . .

Materine besede omečé srce Korijolanu. Prisrčno jo objame in zapusti z armado rojstveno mesto, da-si je znal, da ga čaka stroga kazen — smrti . . .

II.

Oton I., tudi „Veliki“ imenovan, bil je najmogočnejši knez svojega časa in jedna najslavnejših prikaznij na nemškem prestolu.

Njegova mati Matilda ga je neizmerno ljubila. Da jo je tudi ou prisrčno ljubil, pokazal je nekoč pri ločitvi.

Zmagalec se vrne leta 964. p. Kr. r. iz Rima in Italije k svojej materi v samostan nordhavzenski na Nemško. Samó osem dni živita presrečna mati in sin skupaj; kar pride ura ločitve.

Oba gresta v cerkev. Po končanej sv. maši izroči Matilda cesarju samostan v varstvo. S toplimi besedami mu slika svoje srečno življenje v njem in h koncu govora pristavi? „Ali čemu ti toliko govorim?! Zadnji pogled materin bodi ti váruh samostanski!“ — Ginen obljudi cesar izpolnitev materinih prošenj. Oba ostavita cerkev. Zvunaj pa se objameta in poljubujeta in jočeta. Ta prizor privabi tudi navzočim solzé v oči.

Oton otide. Mati pa zré za njim, dokler ne zasede konja; potem hiti v cerkev; na ono mesto, kjer je mej opravič stal sin, poklekne ter poljubuje stopinje

svojega otišlega ljubljenca. Spremstvo, ki je še v cerkvi zaostalo, sporoči to cesarju. Hitro skoči raz konja in teče v cerkev.

Še čuje mater na istem prostoru ihtečo se glasno moliti. Oton pade pred njo in vzdikne: „S čim, o čestitljiva zapovedovalka, s čim naj ti poplačam te solzé?“

Mati ga pritisne nežno k sebi, in objameta se iskreno. Naposled pravi kraljica: „Kaj nama koristi daljno obotavljanje? Še takó nerada, morava se ločiti. Tvoj pogled me nikakor ne tolaži, pač pa žalostí. — Pojdi, mir božji te spremljaj! Izvestno ne bodeš več zrl mojega lica na tem umrjočem telesu. Kar sem imela na duši, vse sem priporočila tvojej ljubezni. Zapusti mi le tolažbo, da ti ostane ta kraj v svetem spominu!“ . . .

Še jedenkrat se pristréno objameta, in Oton zapusti Matildo.

* * *

Ta dva vzgleda sem si zapisal po zgodovini, da ti jih, dete ljubo, izročim v posnemo. — Ljubi mater svojo, stori jej vse, kar poželi njeno sreé, in — srečen bodeš, zakaj pomni prislovico:

Materin blagoslov otrokom hiše zida! . . .

—t—

Kaj narava pripoveduje otrokom.

(Po Wiedemann-u posl. Anton Brezovnik.)

Jablana.

(Dalje.)

redi zelenega polja ob vóznem potu je stala stara jablana. Imela je belkaste, z mahom obrasene veje — prava podoba sivega starčeka — ter je bila vredna, da bi vsakdo pred njo spoštljivo vzel svoj klobuk z glave.

Nekoč je skakala tolpa veselih otrok okolo nje ter se igrala v njenej prijetnej senci. Z dopadanjem je gledala stara jablana na to veselo, razposajeno mladino.

Ko so se otroci vže dovolj naigrali in naskakali ter utrujeni si želeti počitka, nagovori jih jablana tako-le: *Otroci moji ljubi! posedite se okolo mene in poslušajte me, povedati vam hočem nekoliko dogodkov iz mojega življenja. Mislim, da si bode te posneli iz mojega pripovedovanja marsikak lep nauk za svoje poznejše življenje.*

„O le povej nam kaj, le povej, mi radi poslušamo,“ vzdiknejo otroci *jednóglasno ter posedejo okolo jablane.*

„Čujte torej,“ reče jablana; „mati Jera — Bog jej daj nebesa, umrla je vže zdavnaj — sedela je nekoč na klopi pred hišo in imela svojega jedinca Cirilčka poleg sebe. Cirilček se je igral z lončeno posodico, a mati je vzela jabolko v roko, da bi je prerezala in dala Cirilčku Nevidoma páde iz jabolka jedna peška v po-

sodico. Kmalu potem je mati vstala, dela posodico s peško vred v omaro ter na njo popolnoma pozabila. — Ta peška, otroci moji ljubi, bila sem jaz, zdaj stara jablana, v katere senci se tako radi igrate. A zdaj poslušajte dalje!

Minulo je nekaj let. Nihče se ni brigal za lončeno posodico, v kateri sem ležala jaz kakor v kakem tihem grobu. Ko bi bilo to trajalo še dlje časa, izvestno bi bila strohnela, ker posodice, v kateri sem tičala, prijala se je plesen.

Čez dolgo dolgo časa je prišla tudi za mene rešilna ura. Ko je Cirilček zvršil osmo leto svoje dōbe, pride mu na um, poiskati vse svoje stare igrače. Pri tej priložnosti najde tudi lončeno posodico, v kateri sem bila jaz skrita v podobi jabolčne peške. Lehko bi me bil vrgel v kak kot, da me kdo pohodi, ali kaka žival pozoblje. Ali Cirilček ni storil tega. Bilo je v spomladi, nekako okolo velike noči. Vtaknil me je v žep ter me mislil zakopati v zemljo na vrtu, ki je bil zadaj za hišo. A pozabil je tudi on na mene. — Nekega popoldne, ko je nesel očetu južino na polje, spomnil se je mene. Brž je izvrtal s prstom luknjo v zemljo, vtaknil me vānjo, pokril s prstjō in položil kamen poleg dotičnega mesta, da bi pozneje lože našel kraj, kamor me je zakopal.

Več dni sem ležala takō. Prav nič se ni izpremenilo v meni. Za nekaj dni pa je začelo rositi in gorak dež je namočil zemljo precej globoko. Ta dobrodejna mokrota je prilezla tudi do mene in me vzbudila iz mojega spanja. Zazdelo se mi je, da slišim glas: Vzdrami se tudi ti iz svojega spanja! Vstani in bodi, kar moreš in moraš biti! Bilo mi je, kakor bi delovala neka čudovita moč od zgoraj na mene ter me klicala k višku. Pozneje sem zvedela, da so bili to gorki solnčni žarki, ki so tako blagodejno moč imeli do mene.

Ta čarobna moč solnčnih žarkov je stvorila, da sem se jela gibati, napenjati in raztezavati. Rujava suknjica, v katero sem bila zavita, postajala mi je pretesna. Hrepenela sem po zraku in svetlobi. Da bi to dosegla, razgnala sem z vsemi svojimi silami rujavo lupino ter stopila z drobnimi, komaj vidljivimi nožicami (korenicami) v gorko zemljo. Ob enem pa sem tudi silila s svojo nežno glavico (kālijo, klico) k višku, da bi prišla na zrak in ugledala svetlobo. Da-si je bila moja glavica še jako nežna, a zemlja nad menoj trda skorja, vender sem se naposled pririla iz svoje temne ječe.

Čudno, prečudno je, otroci moji ljubi, kako veliko moč je dal premodri Stvarnik nam tako majhenim in nežnim klicam. Vi, ljudje, potrebujete motike in lopate, da prekopljete trdo površje zemlje, a me rastlinske kalī jo prekopljemo z našimi nežnimi glavicami. Zgodilo se je vže, da je taka nežna rastlinska kal (klica) privzdignila polagoma celō težek kamen in ga vrgla v stran, dá še celō razgnala trdo skalo, če je prišla v njeno razpoklino.

Preteklo je po več dnij težkega dela, predno sem se pririla iz temnega zapōra pod zemljo na svetlobo. Nepopisno je bilo moje veselje, ko sem prvič ugledala belī dan in ljubo solnce na nebu. Takō se menda veseli pridni učencee, kateri je po dolgem in mučnem naporu naposled vender izdelal svojo težko nalogo.

(Dalje prihodnjič.)

Listje in cvetje.

Otročje narodne pesence.

(Zapisal po Belej Krajini Janko Barlé.)

XI.¹⁾

Put, put, put,
Mačka vleče méh
Na oréh;
Meh se razpoči
Jeza noter skoči.

(Gradeec.)

XII.¹⁾

Smeh, jok; smeh, jok;
Mačka drgne méh,
Po vogléh;
Mačka zdrsrne,
Meh se zvršne,
Mačka v meh: smrdúk!

(Slamna vas.)

XIII.

Peter, šeter, kokošár,
Goni konje na majár,
Na majárnu nikogár
Sama muha i komár;
Komar z muho pleše,
Da se zemlja trese,
Komar muho mlati
Z devetero s čapi.²⁾

(Griblje.)

XIV.

Anton Boben
Micka Struna
Sta pojedla
Dva koštruna.

(Gradeec.)

XV.

Jure, Jure
Pase pure,
V topolovi hiši,

Kder so rade miši.

Topolov kolač,
Topolovo maslo.

(Slamna vas.)

Nove knjige in listi.

* Prirodopis za ljudske in meščanske šole v treh delih. Spisal Josip Hubad, e. kr. gimn. profesor. I. del. V Ljubljani 1892. Natisnila in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. V 8°. 103 str. (Cena trdo vezanej knjigi je 70 kr.) — To je najnovejša šolska knjiga, katero pozdravljamo z velikim veseljem in zadovoljnostjo. Gosp. prof. Jos. Hubad nam je spisal prirodopis za naše ljudske in meščanske šole v tolikej dovršenosti, da smelo smemo reči, da niti v Nemcih nimajo v tej stroki tako dovršene in lične šolske knjige, kakor je ta Hubadova. V berilo je vtisnenih 84 vrlo lepih slik, jezík je čist in lehkoumeven, papir zelo lep in močan. Želimo, da bi se ta lepa knjiga skoraj vpeljala v vse višje oddelke naših ljudskih večrazrednic, katerim je tudi namenjena a gosp. Hubada prosimo, da nadaljuje započeto delo, ki mu dela vso čast in hvalo. —č.

* Pedagogiški letnik. V. leto 1891—1892. Uredil Fran Gabršek. Izdalo in založilo „Pedagogiško društvo“ v Krškem. V Celji. Natisnil Dragotin Hribar. V 8°. 236 str. (Cena 1 gld. 40 kr.) — Knjiga je namenjena učiteljem in vzrejnikom, a bode dobro došla tudi vsem ónim, ki se zanimajo za dobro vzrejo svojih otrok in naše domače šolstvo.

* Knjižnica „Družbe sv. Cirila in Metoda.“ VII. zvezek. Junaki. II. knjižica. Spisal slovenski mladini Fr. Hubad, e. kr. gimn. profesor. S petimi podobami. V Ljubljani, 1892. Tisek J. Blaznikov naslednikov. 8°. 100 strani. (Cena trdo vezanej knjigi 35 kr., nevez. 30 kr.) — S to jako lično knjižico pomnožilo se je zopet slovstvo za našo slovensko mladino. Kakor prvi del „Junakov,“ tako tudi ta drugi del prav živo priporočamo vsem našim šolarskim in drugim knjižnicam, posebno pa našej šolskej mladini v pouk in prijetno zabavo. —č.

* Sielo za zabavu i pouku. Složio za mladež Janko Tomić, učitelj višje djevojač. škole u Karlovcu. Nagradjeno od „Matice Hrvatske.“ III. knjiga. U Za-

¹⁾ Takó dražijo otroka, kateri se kuja ali puti; ²⁾ ščap = dolg kol.

grebu 1892. Tisak i naklada Antona Scholza prije Scholz i Kralj. V 8°. 281 str. (Cena trdo vezanemu izvodu 60 kr.) — Prav zanimiva knjižica, ki je vredna, da bi jo čitala tudi naša mladina.

* Maren sa Libanonai Tahko Indijanae. Dvije istinite pripoviesti iz najnovijeg doba. Preveo Stjepan Vidmar, prefekti i katehet zemeljskega sirotišta na Josipovu. Sa pet slika. U Zagrebu 1892. Tisak i naklada Antona Scholza. V 8°. 134 str. (Cena 50 kr.)

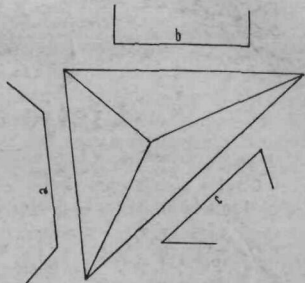

Rešitev rebusa v B. „Vrtčevem“ listu:

Dobra dela so podobna lepej jutranji zarji, ki se širi po nebu.

Prav so ga rešili: Gg. Ivan Kuret, naduč. v Šmariji pri Kopru; M. Rant, naduč. na Dobrovi; Jernej Pavlič, učit. v Št. Janži na Peči (Stir.); Jos. Kumar in Jernej Pirc v Idriji; Matej Vurnik, organ. v Mirnipeči; Francé Peternel, mladenec v Novakih (Gor.); Jak. Rabuza, dij. v Št. Jurji ob j. ž. (Stir.); Ant. Stergar, dij. v Mariboru; Ant. Mencinger, dij. v Rudolfovem; Leon Mencinger, učenee v Krškem; Samo Vošnjak na počitnicah v Visovljah (Stir.); Edvard Dolinšek, uč. v Brežicah. — Rozalija Vizjak, učit. supruga v Gornji Ponkvi (Stir.); Marija in Leopoldina Rant na Dobrovi; Ana Lorber, Ana Žuza, Antonija Lužar in Antonija Slamnik v Žalcu (Stir.); Alojzija Dolencee v Ajdovščini; Milka in Ljubica Lapajne v Krškem; Roza Vošnjak na počitnicah v Visovljah (Stir.).

V zabavo.

Poglej dobro črte *a*, *b*, *c*, in ugani katera, izmed njih je najdaljša. Potlej jih izméri in prepričaj se bodeš, da si se prevaril.

Listnica. Gosp. I. C. dij na V.: Kakor vidite, ste nam ustregli. — F. N. v B.: Posлана pesenca: „Kažnjena nepokorsčina“ je nedovršena v nekaterih kitalah, zatojrej ne moremo z njo v javnost. Ravno tako tudi vže poprej poslana pesenca „Otroku,“ katero bi treba tu in tam dobro predelati. — Černej: Poslano ni za natis. — J. A. v Lj.: Pesenci „Bučela“ in „Vijolica“ nista za javnost; trebalo bi še ostre pile — J. S. v Št. J.: Povestica „Sirotek Janez“ ni za javnost; premalo zanimivo in nedovršeno. — Suho dolce v Lj.: Od poslanega bi ugajal za naš „Vrtec“ jedino spis „Nova voda,“ a to, stoprav ob novem letu. Vsi drugi spisi pa niso za „Vrtec“ in Vam stojé na razpolaganje. Priloženi goldinar smo prejeli, a treba je še 2 gid., ker za Ameriko stoji „Vrtec“ za vse leto 3 gid.

Rebus.

(Priobčil F. Stegnar.)

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji za vse leto 2 gid. 60 kr., za pol leta 1 gid. 30 kr. Napis: Upravništvo „Vrtčevno“, mestni trg, šte. 23 v Ljubljani.

Izdajatelj, založnik in urednik Ivan Tomšič. — Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani.